

רוזנברג, מטה מבצע

(Einsatzstab Rosenberg). גוף שנועד לשדוד את חפצי התרבות והאומנות של היהודים. המטה הוקם בידי אלפרד רוזנברג, כדי 'להבטיח רכוש יהודים תרבותי בלא בעלים'. פעולה ראשונה מסוג זה של היחידה נעשתה בצרפת בידי מטה מיבצע מיוחד לאמנות (Sonderstab Bildende Kunst) שהוקם לפי צו של היטלר מיום 17 בספטמבר 1940. מיד אחרי כיבוש צרפת ביוני 1940 ביטא היטלר את רצונו לשים יד על אוצרות האמנות של היהודים. אנשי היחידה ערכו מיבצע חיפוש שיטתי באוספים של משפחת רוטשילד ובאוצרותיהם של אספנים יהודים אחרים, כדי להחרים את דברי האמנות שנותרו לאחר שבעליהם היגרו או נמלטו. הם גם ניסו לגלות מחסנים ומקומות מחבוא שבהם הוסתרו חפצי אמנות, ובדקו את המטענים של חברות הובלה למשלוח לחוץ-לארץ, באמתלה שברצונם למנוע הברחת אוצרות אמנות אל מחוץ לצרפת. הפעולה נעשתה בעזרת משטרת צרפת ו'משטרת הביטחון' הגרמנית (Sicherheitspolizei), ובתמיכתה הפעילה של שגרירות גרמניה בפריס.

עם זאת התאונן רוזנברג שהרשויות הצרפתיות חיבלו בחיפושים והאפוטרופסים הצרפתים הממונים על הרכוש היהודי העלימו את חפצי האמנות. על-פי דין-וחשבון המסכם את תוצאות הפעולה בצרפת בשנים 1940-1944 הועבר השלל של דברי האמנות לגרמניה ב-29 משלוחים, שכללו 137 קרונות רכבת ובהם 4,174 ארגזים. הם הכילו קרוב ל-22,000 פריטים, כגון תמונות, רהיטים – בחלקם עתיקים – וחפצי אמנות מכול הסוגים מתקופות שונות ומכול קצות תבל. בצד דברי האמנות המיוחדים שמצאו דרכם לבתייהם של היטלר, הרמן גרינג ושאר קברניטי הרייך השלישי, הועמדו חפצים אחרים, בעיקר הרהיטים, לרשותן של רשויות שונות של הרייך, או אוחסנו במחבואים מבוטחים שונים בגרמניה.

בעת ובעונה אחת עם הפעולה בצרפת ערך המטה בהולנד ובבלגיה מיבצע להחרמת הרהיטים (Möbel Aktion) שבו התחיל רוזנברג כבר לפני-כן בגרמניה. רבבות דירות של יהודים שהיגרו, או ששולחו למזרח אירופה, רוקנו מרהיטיהם והרהיטים נמסרו לגרמנים שדירותיהם נזקו בהפצצות. הרכוש הזה הועבר ב-735 רכבות משא. ב-3 באוקטובר 1942 דיווח רוזנברג להיטלר כי במיבצע הרהיטים הועברו לגרמניה למטרה זו 40,000 טונות רהיטים. מהולנד הועבר חלק מהביזה, ובכלל זה בגדים ולבנים, בדוברות דרך הריינוס. במזרח אירופה היתה פעולת ממ"ר פחות מאורגנת ומבוקרת, אך לא פחות מקיפה. לבד מחפצי אמנות בלט שם שוד של תשמישי-קדושה. בכול הארצות הכבושות נשדדו הספריות היהודיות, ביניהן הספריות העתיקות והיקרות של הולנד וסלוניקי. העניין נדון בהזדמנויות שונות במשפטי נירנברג.

